

## Список використаних джерел

1. Боровицька О. М., Ключова С. В. Методичні аспекти формування навиків роботи концертмейстера-піаніста // *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Вип. 62. Київ, 2018.
2. Кубанцева Е. І. Концертмейстерство – музично-творча діяльність // *Музика в школі*. № 4, 2001.
3. Коцюмба Н. Є., Дуда С. Л., Шиманський П. Й. Особливості практичної діяльності концертмейстера: методичні рекомендації для самостійної та індивідуальної роботи здобувачів освіти освітнього компоненту «Спеціальний клас (фортепіано)». Луцьк : Вежа-Друк, 2022.

**Герман Олена,**  
викладачка вищої категорії  
КЗПМО «Лозівська школа мистецтв №1»  
(м. Лозова, Харківська обл.)

## ДИТИНОЦЕНТРИЗМ, ГУМАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА МОДЕЛЬ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ

Дитина за своєю природою – допитливий дослідник, відкривач світу. Так нехай перед нею відкривається чудовий світ у живих фарбах, яскравих і тремтливих звуках, у казці та грі, у власній творчості, в красі, що надихає її серце, в прагненні робити людям добро»

В. Сухомлинський

*Анотація.* У статті розкрито актуальність дитиноцентричного підходу в сучасній школі, важливість індивідуалізації навчання для створення ситуації успіху учнів з різними здібностями у мистецькій освіті, стимулювання наполегливості в навчанні, адаптації в колективній діяльності, підкреслено ефективність ігрових форм навчання, значення педагогічної майстерності викладача для розкриття і розвитку обдарованості кожної дитини і хорového колективу в цілому.

*Ключові слова:* дитиноцентризм, ситуація успіху, індивідуальна і колективна творча діяльність, педагогічна майстерність.

**Постановка проблеми.** Сучасна школа мистецтв не може залишатися осторонь від процесів модернізації освіти, які відбуваються нині в усьому світі та в Україні зокрема. Мета Нової української школи – виховання щасливої дитини, здатної до самореалізації – актуалізує проблему дослідження дитиноцентризму як педагогічного явища, що передбачає визнання дитини найвищою цінністю. У сучасній школі, зокрема мистецькій, викладач враховує, що вдосконалення музичних здібностей учня неможливе без розвитку особистості, формування емоційно-вольової сфери учня. Модель особистісно-орієнтованого навчання має на меті розширення можливостей кожної дитини до самореалізації на засадах гуманізму, наближення навчання і виховання до її здібностей і особливостей. Це надзвичайно актуально під час проведення групових занять (хоровий спів, музична грамота, практичне музикування, сольфеджіо тощо).

Метою статті є розкриття шляхів впровадження ідеї дитиноцентризму в практику роботи початкового спеціалізованого мистецького навчального закладу (школи естетичного виховання).

**Виклад основного матеріалу.** Сучасна школа ґрунтується на постулатах педагогіки партнерства, позитивної психології та філософії дитиноцентризму. Педагогічна майстерність викладача зорієнтована на потреби учня. Особистісно-орієнтована модель освіти, що заснована на ідеях дитиноцентризму, передбачає максимальний зв'язок навчання і виховання конкретної дитини з її індивідуальними здібностями, забезпечення морально-психологічного комфорту, відмову від орієнтації на «середнього школяра».

«Дитиноцентризм в освіті – це наближення навчання і виховання кожної дитини до її сутності, конкретних здібностей, майбутньої життєвої траєкторії» [3]. Це вислів В. Кременя, який чимало уваги приділив цій проблемі у своїх наукових працях. Але такий підхід до навчання виник ще в сімнадцятому столітті. Найбільш повне теоретичне осмислення дитиноцентризму здійснив Я. А. Коменський (оскільки людина є частиною природи, то розвивається за спільними з природою законами, методи навчання повинні узгоджуватись з

природою дитини). Ці ж ідеї розвинуті в працях М. Монтесорі, Д. Дьюї, В. Сухомлинського та інших всевітньовідомих педагогів. Наприклад, Карл Роджерс виділив умови особистісно-орієнтованого навчання, яке базується на представленні процесу навчання як спілкування між учителем і учнем, побудованому на основі гуманістичної взаємодії, взаєморозуміння, взаємоповаги; підкреслює необхідність теплого прийняття, безумовного позитивного ставлення вчителя до учня.

Цікавою є педагогічна концепція Софії Русової, за якою в центрі навчально-виховного процесу – дитина з її природними задатками можливостями, здібностями, талантами. Софія Русова велике значення надавала сімейному вихованню, де спілкуються рідною мовою, співають і слухають рідні пісні, музику, знають національну обрядовість, беруть участь у відзначенні народних свят.

Чимало цінного сучасний викладач може взяти зі спадщини українського педагога Тимофія Григоровича Лубенця, який на зламі 19-20 століть розвинув українську педагогічну думку, щоправда його твори видані російською мовою ще на початку 20 століття і зараз згадуються лише в нечисленних дослідженнях українських науковців. Т. Г. Лубенець вважав, що провідним принципом організації навчання є принцип індивідуалізації, а результатом мала б стати особистість, спроможна жити в спільноті.

Мистецька освіта забезпечує цілісний розвиток успішної особистості учня в процесі освоєння надбань людства, усвідомлення національної ідентичності, розвитку творчого самовираження. Диференційований підхід до навчання кожного учня – тема, над якою я працюю тривалий час. У 2016 році мною написана авторська програма «Хоровий клас» та методичні рекомендації до неї («Хоровий клас»: програма та методичні рекомендації для шкіл естетичного виховання / за загальною редакцією Самоварової Т. М. Харків : ОНМЦПК, 2016. 43 с). Після впровадження реформи мистецької освіти вона використовується як наскрізна.

Мій досвід доводить, що ефективність навчання залежить не лише від

суми набутих знань, умінь і навичок вокально-хорового колективу, але й загального розвитку та формування загальної культури особистості. Однією з проблем, що часто спостерігається під час роботи з учнями хорового класу є невідповідність слухових даних вокально-інтонаційним навичкам: дитина чує і навіть записує окремі мелодії, але не може їх заспівати. Зрозуміло, що в мистецьких школах потрібен відбір за слуховими та вокальними даними, проте є діти з середніми здібностями. Тому нечиста співоча інтонація, гудіння замість співу – це певний етап індивідуального розвитку дитини. До кожної дитини, незалежно від рівня її музичних здібностей, можна знайти відповідний підхід. Заумов правильної методики, більшість «гудошників» виправляє недоліки і може працювати нарівні з усіма учнями дитячого хорового колективу. Практикою доведено, що завдяки наполегливості учня та педагогічній майстерності викладача мінімальні задатки розвиваються й удосконалюються. Розкриття внутрішнього потенціалу кожного учня поглиблює інтерес до хорового мистецтва і музики загалом.

На якій стадії свого розвитку не була б дитина, вона емоційно відгукується на виразні інтонації, музику і тексти, що містять в собі вираження почуттів. Працюючи в умовах творчої, радісної атмосфери, включаючи дітей в ігрові сюжетні заняття, викладач завжди отримує живий відгук і розкутий емоційний спів. Створення ігрових ситуацій, у яких діти будуть невимушено виражати свої емоції, сприяє розвитку інтонації. До таких вправ належать вільні рухові імпровізації під музику, рухові інсценування пісень, а також різноманітні ігри, у яких на перший план висувається імпровізація і творчість. Під запропоновану музику на основі своїх власних уявлень діти складають фантастичні розповіді, пісеньки з танцювальними композиціями, імпровізують з текстом знайомої розспівки тощо. Граючись, діти знайомляться з можливостями свого голосу і вчаться ним керувати.

Для досягнення кращих результатів у навчанні дуже важливо заохочувати учнів у присутності всієї групи, не сварити їх в присутності інших, краще похвалити при всіх навіть за найнезначніші досягнення. Таке гуманне

ставлення до дитини додасть впевненості у власних силах. Вміння знайти в кожній дитині щось особливе, так би мовити «суперсилу», створення ситуації успіху для кожного учня на кожному занятті – шлях до досягнення колективного результату в перспективі.

Викладач забезпечує і організовує індивідуальний розвиток кожного учня (дитиноцентризм). При цьому дитина має бути активним діячем у самостійній і колективній творчій діяльності. Складовою зростання творчого колективу є зростання його учасників.

**Висновки.** Отже, застосування в освітньому процесі учнів мистецьких шкіл дитиноцентричного підходу є необхідним для вирішення завдань мистецької освіти. Індивідуалізація навчання дає можливість педагогам створювати ситуацію успіху для учнів з різними здібностями, стимулює дитину до наполегливості в навчанні, віри у свої сили, адаптації в діяльності хорového колективу. Для забезпечення результативності занять корисним є використання ігрових форм роботи. Важливе значення для розкриття і розвитку обдарованості кожної дитини і колективу в цілому при ефективній взаємодії всіх учасників освітнього процесу має педагогічна майстерність викладача. Музична освіта – це сфера, яка відкриває великі можливості для творчої реалізації особистості кожної дитини.

#### **Список використаних джерел**

1. Бочкарьова Н. С. Гуманістичний характер цінностей у педагогічній системі К. Роджерса // *Науковий вісник Донбасу*. № 3., 2011. // URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd\\_2011\\_3\\_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2011_3_3)
2. Волошина В. Народний педагог Т. Г. Лубенець // *Шлях освіти*. № 3., 2003. С. 52-54.
3. Кремень В. Національна ідентичність як умова самоздійснення української нації // *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи*. Вип. 1., 2020. С. 113-116. // URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ped\\_in\\_2020\\_1\\_18](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ped_in_2020_1_18)

4. Кремень В. Про «дитиноцентризм», або чому освіта України потребує структурних змін. Щоденна всеукраїнська газета «День». № 210(3130). 19 листопада, 2009. С. 1-6.
5. Муравський П. Моя хорова школа /ред.-упоряд. О. А. Шокало. Київ : Просвіта, 2014.
6. Прокопов С. М. Шляхи розвитку музичних здібностей дітей у хорі «Весняні голоси» // Педагогічна майстерня : науково-метод. збірник. Харків : Обл. палац дитячої та юнацької творчості, № 6., 2005. С. 1-5.

**Голега Тетяна,**

викладачка вищої категорії Полтавської  
ДМШ №2 ім. В. П. Шаповаленка,

**Тутова Ірина,**

викладачка вищої категорії Полтавської  
ДМШ №2 ім. В. П. Шаповаленка  
(м. Полтава)

## **МИСТЕЦЬКО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАЧІВ ФОРТЕПІАННОГО ВІДДІЛУ ДМШ ІМЕНІ В. П. ШАПОВАЛЕНКА: НАПРЯМИ, РЕЗУЛЬТАТИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

***Анотація.** У статті проаналізовано та узагальнено мистецько-педагогічну діяльність (навчальна, методична, концертна, просвітницько-виховна) колективу фортепіанного відділу Полтавської дитячої музичної школи імені В. П. Шаповаленка та накреслено її перспективи.*

***Ключові слова:** дитяча музична школа, мистецько-педагогічна діяльність (навчальна, методична, концертна, просвітницько-виховна).*

Велике значення в розвитку культури нашої держави має діяльність мистецьких шкіл. Вона спрямована на всебічний розвиток творчої особистості кожної дитини, формування духовності та високих моральних цінностей, реалізацію здібностей і талантів. В Україні створено потужну нормативно-правову базу щодо початкової мистецької освіти, зокрема Концепцію і